

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku

LGD.410.013.01.2017
P/17/021

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 36, 80-853 Gdańsk
T +48 58 768 36 00, F +48 58 768 36 05
lgd@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/021 – Wydatki spółek z udziałem Skarbu Państwa na działalność sponsoringową, medialną i usługi doradcze.
Okres objęty kontrolą	2015-2017 (I półrocze)
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	1) Jacek Żmurko, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/153/2017 z dnia 6 grudnia 2017 r. 2) Monika Stępka, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/170/2017 z dnia 15 grudnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Grupa LOTOS S.A., ul. Elbląska 135, 80-718 Gdańsk (dalej: „Spółka”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zarząd Grupy LOTOS S.A. w Gdańsku ¹ (dalej: „Zarząd”) (dowód: akta kontroli str. 142-146)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości², działalność Grupy LOTOS S.A. w latach 2015-2017 (I połowa) w zakresie wydatków na działalność sponsoringową, medialną i usługi doradcze.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W Spółce wdrożono zasady prowadzenia działalności sponsoringowej uwzględniające zapisy *Modelu regulacji działalności sponsoringowej spółek z udziałem Skarbu Państwa* (dalej: „*Model*”)³ oraz *Dobrych praktyk w zakresie prowadzenia działalności sponsoringowej przez spółki z udziałem Skarbu Państwa*⁴, a także zasady dotyczące zakupu towarów i usług.

Działalność sponsoringowa w okresie objętym kontrolą, zgodnie z obowiązującymi zasadami, prowadzona była na podstawie rocznych planów przyjętych przez Zarząd i zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą (dalej: „Rada Nadzorczą”), z realizacji których sporządzano raporty opiniowane przez Radę Nadzorczą. Spośród czterech objętych kontrolą umów sponsorskich dwie zawarto z uwzględnieniem przyjętych zasad prowadzenia działalności sponsoringowej. W pozostałych dwóch zastosowano odstępstwa nieprzewidziane w tych zasadach. Wszystkie cztery umowy były realizowane i dokonano pomiaru efektywności sponsorowanych przedsięwzięć.

¹ Od 9 listopada 2016 r. funkcję Prezesa Zarządu pełni Marcin Jastrzębski, poprzednio: Robert Pietryszyn od 13 kwietnia 2016 r. do 9 listopada 2016 r. oraz Paweł Olechnowicz do 13 kwietnia 2016 r.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

³ Dokument ten stanowił załącznik do zarządzenia nr 5 Ministra Skarbu Państwa z dnia 13 lutego 2009 r. w sprawie zasad prowadzenia działalności sponsoringowej przez spółki z udziałem Skarbu Państwa

⁴ Dokument opracowany przez Ministra Skarbu Państwa i Ministra Sportu i Turystyki i opublikowany 15 czerwca 2016 r.

Podmioty, z którymi zawarto objęte kontrolą dwie umowy dotyczące zakupu usług medialnych i cztery dotyczące zakupu usług doradczych zostały wybrane zgodnie z obowiązującą w Spółce procedurą *Zakupy towarów i usług*. Umowy te realizowane były zgodnie z ich postanowieniami i zawierały klauzule zabezpieczające interes Spółki w przypadku nienależytego ich wykonania. W przypadku jednej z umów medialnych, z uwagi na nieosiągnięcie określonych parametrów kampanii reklamowej, Spółka skorzystała z uprawnienia do potrącenia wynagrodzenia.

Zastrzeżenia NIK dotyczą zastosowanych przez Spółkę odstępstw od przyjętych zasad prowadzenia działalności sponsoringowej polegających na:

- prowadzeniu takiej działalności w 2015 r. i 2016 r. pomimo odnotowania ujemnych wyników finansowych Spółki w 2014 r. i 2015 r. (tj. w latach poprzedzających), a w 2014 r. również straty operacyjnej,
- przekazaniu podmiotowi sponsorowanemu środków finansowych w wysokości 61.500 zł bez zawarcia umowy w formie pisemnej,
- nieprzedłożeniu Radzie Nadzorczej do zatwierdzenia istotnych warunków umowy przed zawarciem jednej z kontrolowanych umów sponsorskich, pomimo istnienia takiego obowiązku w odniesieniu do przedsięwzięć nieujętych w „Planie prowadzenia działalności sponsoringowej”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Ustanowienie i przestrzeganie zasad działalności sponsoringowej oraz zakupu usług doradczych i medialnych

Opis stanu faktycznego

1.1. Zasady prowadzenia działalności sponsoringowej obowiązujące w Spółce w latach 2015-2017 (I półrocze) określone były w *Zasadach sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*:

- przyjętych przez Zarząd uchwałą nr 122/VII/2011 z dnia 22 grudnia 2011 r. oraz zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą Uchwałą nr 23/VIII/2012 z dnia 5 kwietnia 2012 r. i obowiązujących do 17 maja 2017 r. (dalej: „*Zasady sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*”),
- przyjętych przez Zarząd uchwałą nr 79/IX/2017 z dnia 9 maja 2017 r. oraz zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą Uchwałą nr 211/IX/2017 z dnia 18 maja 2017 r. obowiązujących do 13 lipca 2017 r.

Ponadto w Spółce obowiązywała procedura *Zasady działalności sponsoringowej w spółkach Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.*⁵, dotycząca trybu postępowania przy opiniowaniu ofert, zawieraniu umów i nadzorze nad realizacją działań sponsoringowych oraz ocenie efektywności prowadzonej działalności sponsoringowej we wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej LOTOS, stanowiąca uszczegółowienie przyjętych w Spółce zasad w tym zakresie.

W okresie objętym kontrolą w Spółce obowiązywały pisemne procedury: *Zakupy towarów i usług*⁶ oraz *Zasady zawierania umów przez Grupę LOTOS S.A.*⁷

⁵ GLS.72.06.00.00

⁶ GLS.74.02.00.00 w brzmieniu z 5 grudnia 2014 r. obowiązująca od 15 grudnia 2014 r. do 31 listopada 2016 r. oraz w brzmieniu z 28 listopada 2016 r. obowiązująca od 1 grudnia 2016 r.

W procedurze *Zakupy towarów i usług* określono m.in. zagadnienia dotyczące planowania i zgłaszania potrzeb zakupowych, badania rynku i wyboru dostawcy i zawarcia umowy, a także określono wzory dokumentów do stosowania. Procedura *Zasady zawierania umów przez Grupę LOTOS S.A.* regulowała obowiązki w zakresie przygotowania, zawierania, rejestracji oraz archiwizacji umów.

(dowód: akta kontroli str. 5-140)

1.2. W *Zasadach sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*, uwzględniających zasadnicze rozwiązania przedstawione w *Modelu*, określono m.in.: definicję i formy sponsoringu, zakres prowadzenia współpracy na warunkach sponsoringu, obowiązek samodzielnego prowadzenia działań sponsoringowych przez Grupę LOTOS S.A. i jej spółki zależne, dziedziny, w których realizowane są przedsięwzięcia sponsoringowe, warunki podejmowania działań sponsoringowych (w tym zanotowanie dodatniego wyniku finansowego, zysku operacyjnego w roku obrotowym poprzedzającym podjęcie takich działań), warunki zawierania umów, cele działań sponsoringowych, zasady przygotowania i zatwierdzania planów operacyjnych oraz zasady oceny założonych celów działalności sponsoringowej. W dokumencie tym określono również obowiązek przedkładania Radzie Nadzorczej przez Zarząd:

- kwartalnych raportów z realizacji „Planu prowadzenia działalności sponsoringowej”⁸,
- raportów szczegółowych do zaopiniowania, zawierających sprawozdania z realizacji ww. planu i ocenę efektywności przedsięwzięć sponsoringowych sporządzanych po zakończeniu roku obrotowego.

Zasady sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych, obowiązujące od 18 maja 2017 r., zostały opracowane w związku z pismem Ministra Energii z dnia 10 stycznia 2017 r.⁹ skierowanym do Przewodniczącego Rady Nadzorczej w sprawie szczególnego nadzoru nad działalnością sponsoringową. Zaktualizowano zapisy dotyczące treści planu prowadzenia działalności sponsoringowej, umów sponsoringowych, oceny efektywności oraz raportowania realizacji planu. Ponadto przyjęto zarekomendowaną przez Ministra Energii zasadę, że wysokość wydatków na cele sponsoringowe nie powinna być wyższa niż 0,2% przychodów netto ze sprzedaży w poprzednim roku obrotowym (dane skonsolidowane). Zasady te uwzględniały rekomendacje określone przez Ministra Skarbu Państwa i Ministra Sportu i Turystyki. w „Dobrych praktykach w zakresie prowadzenia działalności sponsoringowej przez spółki z udziałem Skarbu Państwa” opublikowanych 15 czerwca 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 5-45)

1.3. W okresie objętym kontrolą, zgodnie z przyjętymi w Spółce *Zasadami sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*, działalność

⁷ GLS.72.04.00.00 w brzmieniu z 5 grudnia 2014 r. obowiązująca od 15 grudnia 2014 r. do 19 czerwca 2015 r., w brzmieniu z 11 czerwca 2015 r. obowiązująca od 20 czerwca 2015 r. do 30 listopada 2016 r. oraz w brzmieniu z 28 listopada 2016 r. obowiązująca od 1 grudnia 2016 r.

⁸ W Procedurze GLS.72.06.00.00 określono, że Zarząd przedkłada raport do wiadomości Radzie Nadzorczej

⁹ DPW.I.096.1.2017

sponsoringowa prowadzona była w oparciu o roczne plany, przyjmowane przez Zarząd¹⁰ i pozytywnie zaopiniowane przez Radę Nadzorczą¹¹.

Plany zawierały m.in. założenia i cele w ramach sponsoringu, informacje o nakładach finansowych, w tym w podziale na poszczególne projekty, karty projektów sponsoringowych¹² oraz przewidywaną ocenę efektywności sponsoringu.

Raporty kwartalne z realizacji omawianych planów Zarząd przedstawił Radzie Nadzorczej¹³. Roczne raporty za lata 2015 i 2016, po uprzednim przyjęciu przez Zarząd¹⁴, zostały przez Radę Nadzorczą zaopiniowane pozytywnie¹⁵.

W 2014 r. Spółka zanotowała stratę operacyjną (1.294.183,0 tys. zł) oraz ujemny wynik finansowy (1.285.910,0 tys. zł), w 2015 r. zysk operacyjny (183.757,0 tys. zł) i ujemny wynik finansowy (37.102,0 tys. zł), natomiast w 2016 r. zysk operacyjny (1.487.878,0 tys. zł) i dodatni wynik finansowy (1.160.834,0 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 147-466)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności Spółki w powyższym zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Spółka prowadziła w 2015 r. i 2016 r. działalność sponsoringową, pomimo odnotowania w 2014 r. ujemnego wyniku finansowego i straty operacyjnej, a w 2015 r. ujemnego wyniku finansowego. Działanie to było niezgodne z postanowieniem pkt 2 *Modelu* odzwierciedlonym w pkt 1.9 *Zasad sponsoringu w Grupie Lotos S.A. i jej spółkach zależnych*, w którym określono, że Spółki Grupy Kapitałowej Lotos S.A. w ramach sponsoringu finansowego podejmują działania sponsoringowe m.in., gdy w roku obrotowym poprzedzającym podjęcie takich działań Spółka zanotowała dodatni wynik finansowy i zysk operacyjny.

P.o. Dyrektor Zarządzający ds. Korporacyjnych¹⁶ wyjaśnił, że Grupa LOTOS S.A. była zaangażowana w działalność sponsoringową od wielu lat i nagłe zaprzestanie finansowania projektów miałoby negatywny wpływ z jednej strony na markę, odbiór Spółki na rynku i jej wiarygodność jako kontrahenta, z drugiej zaś na podmioty, które były beneficjentami działań sponsoringowych. Wskazał ponadto, że wycofanie się z działań sponsoringowych przekreśliłoby również istnienie Spółki jako sponsora dużych i kluczowych projektów oraz prawdopodobnie uniemożliwiłoby powrót na ten rynek w latach następnych. Z wyjaśnień wynika ponadto, że ujemne wyniki na poszczególnych poziomach sprawozdania finansowego w obu przypadkach

¹⁰ Uchwała nr 104/VIII/2014 Zarządu Grupy Lotos S.A. z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie przyjęcia „Planu działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2015”; Uchwała nr 37/IX/2015 Zarządu Grupy LOTOS S.A. z dnia 7 grudnia 2015 r. w sprawie przyjęcia „Planu działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2016”; Uchwała nr 46/IX/2016 Zarządu Grupy LOTOS S.A. z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie: Planu prowadzenia działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2016; Uchwała nr 42/IX/2017 Zarządu Grupy LOTOS S.A. z dnia 30 marca 2017 r. w sprawie: przyjęcia „Planu działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2017”

¹¹ Uchwała Nr 19/IX/2015 Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie zaopiniowania „Planu prowadzenia działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2015”; Uchwała Nr 81/IX/2016 Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. z dnia 20 kwietnia 2016 r. w sprawie zaopiniowania „Planu prowadzenia działalności sponsoringowej w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych na rok 2016”; Uchwała NR 190/IX/2017 Rady Nadzorczej Grupy LOTOS S.A. z dnia 20 kwietnia 2017 r.

¹² określające m.in. podmiot, charakterystykę i główne świadczenia, ocenę dotychczasowej współpracy i nakłady

¹³ 19 maja 2015 r., 20 sierpnia 2015 r., 23 listopada 2015 r., 31 maja 2016 r., 24 sierpnia 2016 r., 14 grudnia 2016 r., 9 maja 2017 r. oraz 1 sierpnia 2017 r.

¹⁴ Uchwały: Nr 31/IX/2016 z dnia 1 kwietnia 2016 r. oraz 41/IX/2017 z dnia 30 marca 2017 r.

¹⁵ Uchwały: Nr 82/IX/2016 z 20 kwietnia 2016 r. oraz Nr 189/IX/2017 z dnia 20 kwietnia 2017 r.

¹⁶ któremu Zarząd udzielił pełnomocnictwa do jednoosobowego reprezentowania Grupy Lotos S.A. w sprawach prowadzonych m.in. przed wszystkimi organami państwowymi.

determinowane były głównie wystąpieniem zdarzeń jednorazowych, przez co należało traktować je incydentalnie.

(dowód: akta kontroli str. 141, 147-222, 319-351, 359-466, 1075-1081)

Zdaniem NIK przedstawione okoliczności nie stanowią dostatecznego uzasadnienia dla prowadzenia działalności sponsoringowej w latach 2015-2016 niezgodnie z przyjętym przez władze Spółki wewnętrznym aktem normatywnym, stanowiącym odzwierciedlenie obowiązujących do końca 2016 r. rekomendacji Ministra Skarbu Państwa w tym zakresie. Przyjmując do wiadomości wskazane w wyjaśnieniach powody kontynuowania działalności sponsoringowej, pomimo ujemnych wyników finansowych, NIK wskazuje przede wszystkim na brak zdefiniowania zakresu dopuszczalnych odstępstw od przyjętych zasad prowadzenia działalności sponsoringowej.

Ocena cząstkowa

NIK ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości, działalność Spółki w zbadanym zakresie.

2. Mierzenie efektów działalności sponsoringowej oraz zakupu usług medialnych i doradczych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Uregulowania w zakresie dokonywania oceny efektów działalności sponsoringowej zawarte były w *Zasadach sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*. Regulacje dotyczące zakupu usług, w tym medialnych i doradczych ujęte były w wyżej opisanej procedurze *Zakupy towarów i usług*, z której wynikał m.in. obowiązek dokonywania weryfikacji kontrahentów, w tym pod kątem przebiegu dotychczasowej współpracy i wywiązywania się z warunków zawartych umów.

(dowód: akta kontroli str. 5-45, 52-102, 1013-1014, 1057-1058)

2.2. W ramach działalności sponsoringowej założono m.in. następujące cele:

- propagowanie i utrwalanie znajomości marek należących do spółek Grupy Kapitałowej LOTOS,
- budowa pozytywnego wizerunku Grupy Kapitałowej LOTOS,
- wspieranie działań reklamowych służących wzrostowi sprzedaży produktów i usług,
- budowanie pozytywnych relacji i efektywne dotarcie z przekazem o podjętych działaniach do istotnych środowisk opiniotwórczych, interesariuszy,
- budowa pozytywnej reputacji oraz pozyskanie uznania i sympatii opinii publicznej,
- dążenie do uzyskania przewagi konkurencyjnej marki i produktów.

W okresie objętym kontrolą efektywność działań sponsoringowych mierzona była za pomocą wskaźników finansowych i niefinansowych, m.in. na podstawie badań przeprowadzanych na zlecenie Spółki przez firmy badawcze, a także opublikowanych rankingów w ogólnopolskim dzienniku.

Wskaźniki finansowe obejmowały: ekwiwalent reklamowy (efekt medialny) stanowiący wartość zwrotu z inwestycji w sponsoring, wskaźnik zwrotu (wyliczany jako iloraz uzyskanych efektów medialnych i poniesionych łącznych nakładów

związanych z realizacją umowy sponsoringowej) oraz efektywność inwestycji sponsoringowych do wartości marki LOTOS (iloraz wartości marki LOTOS przypadająca na sponsoring do łącznych wydatków Grupy Kapitałowej LOTOS na realizację umów w zakresie sportu, kultury i działań społecznych.

Z rocznych raportów, w których zamieszczono informacje o efektywności działań sponsoringowych za lata 2015-2016 wynika m.in., że:

– [...] ¹⁷

Efektywność sponsoringu oceniana była dodatkowo na podstawie badań wykonanych przez firmy badawcze za pomocą ankiet internetowych, telefonicznych, czy wywiadów grupowych, m.in.: *Analiza efektywności działalności sponsoringowej Grupy LOTOS, Sponsoring Roberta Kubicy przez Grupę LOTOS oraz rekomendacje dotyczące dalszej współpracy, Badanie Kampanii reklamowej EURO 2016.*

Informacje dotyczące wystąpień marki LOTOS w mediach zawarte były również w raportach przedkładanych Spółce przez sponsorowanych.

Wydatki ponoszone przez Spółkę w okresie objętym kontrolą były monitorowane przez Radę Nadzorczą, m.in. poprzez opiniowanie raportów z działalności sponsoringowych. Ponadto, w związku z pismami Ministerstwa Skarbu Państwa z dnia 29 grudnia 2015 r. oraz 4 stycznia 2016 r. ¹⁸, na posiedzeniu Rady Nadzorczej z dnia 15 stycznia 2016 r. omawiano informacje dotyczące wydatków na reklamę, sponsoring, działalność kulturową, społeczną i charytatywną oraz doradztwo prawne w latach 2013-2015, natomiast na posiedzeniu w dniu 21 lipca 2016 r. Rada Nadzorcza wyraziła oczekiwanie raportowania przez Zarząd co kwartał informacji na temat umów i wydatków, m.in. w ww. zakresie. Pierwszą informację za okres styczeń–lipiec 2016 r., przekazano 14 września 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 5-45, 359-458, 467-476, 1013-1019, 1082-1134)

W działalności Spółki w powyższym zakresie nieprawidłowości nie stwierdzono.

NIK ocenia pozytywnie działalność Spółki w zbadanym zakresie.

Ocena cząstkowa

3. Wydatkowanie środków na działalność sponsoringową, darowizny oraz usługi medialne i doradcze

3.1. W okresie objętym kontrolą w Spółce obowiązywało łącznie [...] ¹⁹ na podstawie czterech umów oraz uchwały Rady Nadzorczej ²⁰.

Wydatki na zakup usług medialnych, realizowanych w okresie objętym badaniem na podstawie trzech umów zawartych z dwoma domami mediowymi, wyniosły łącznie [...] ²¹ w I połowie 2017 r.

¹⁷ Pouczenie: Dane ekonomiczne (nakłady na reklamę i sponsoring) na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A.

¹⁸ Odpowiednio nr: DSK.5232.998.2015 i DSK.5232.998.2015/2

¹⁹ Pouczenie: Dane ekonomiczne (nakłady na reklamę i sponsoring) na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A.)

²⁰ Nr 21/IX/2015 z dnia 23 lutego 2015 r. w sprawie zaopiniowania likwidacji Funduszu Celowego na finansowania przez Grupę Lotos S.A. przedsięwzięć społecznych oraz wyrażenia zgody na przekazanie środków finansowych na rzecz nowotworzonej fundacji Grupy LOTOS S.A.

Istotne zmniejszenie nakładów finansowych na działalność sponsoringową, zakup usług medialnych oraz doradczych w 2016 r. w stosunku do 2015 r. - jak wyjaśnił p.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych - był konsekwencją przeprowadzonej przez Zarząd w 2016 r. analizy i podjętych na podstawie jej wyniku działań mających na celu racjonalizację kosztów.

P.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych wyjaśnił, że w związku z pismem Ministra Energii²², po przeprowadzeniu analizy umów doradczych, podjęto decyzję o utworzeniu w Spółce Biura Prawnego. Spowodowało to systematyczne zmniejszenie liczby zleceń w zakresie obsługi prawnej powierzanych podmiotom zewnętrznym (z wyłączeniem opinii w zakresie podatkowym), wypowiedzenie części umów z kancelariami prawnymi, bądź zmianę sposobu ich rozliczania na oparty o stawkę godzinową nieprzekraczającą kwoty 450 zł.

W dniu 2 lutego 2017 r. Prezes Zarządu zatwierdził Polecenie Służbowe²³, zgodnie z którym koordynowanie oraz nadzór nad procesem zawierania i realizacji umów z zakresu doradztwa prawnego i podatkowego polecono Dyrektorowi ds. Nadzoru Korporacyjnego²⁴. Kierownicy komórek organizacyjnych zostali zobowiązani ponadto do zapewnienia, aby wszystkie wnioski o zawarcie nowych umów oraz zlecenia w ramach umów obowiązujących były akceptowane przez ww. Dyrektora.

(dowód: akta kontroli str. 477-485, 487-490, 646-665, 668-673, 819-854, 994-1000, 1084-1132)

Analizą objęto następującą próbę umów:

- cztery umowy dotyczące sponsoringu sportowego²⁵ z czterema podmiotami sponsorowanymi; wydatki na podstawie umów z tymi kontrahentami w okresie objętym kontrolą wyniosły [...] ²⁶ wszystkich tego rodzaju wydatków w tym okresie).

(dowód: akta kontroli str. 485-490, 666-667, 819-854)

3.2. Na podstawie wybranych do badania umów sponsoringu ustalono, że:

- umowy dotyczyły następujących projektów: Sponsor Główny Reprezentacji Polski w Piłce Nożnej, Generalny Sponsor Polskiego Narciarstwa, Oficjalny Partner Roberta Kubicy, działania reklamowe i promocyjne na rzecz marki LOTOS w trakcie sezonu siatkarskiego 2016/2017,
- ich celem było wspomaganie procesu budowy pozytywnego wizerunku marki LOTOS, wspieranie działań reklamowych służących wzrostowi sprzedaży produktów i usług oraz wspomaganie procesu budowania pozytywnych relacji z otoczeniem społecznym firmy,

²¹ Pouczenie: Wydatki na sponsoring, darowizny oraz zakup usług medialnych i doradczych - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A

²² Pismo DKN.IV.4631.27.2017 z dnia 18 stycznia 2017 r.

²³ GLS/PS/003/17/NP w sprawie koordynacji procesu zawierania i realizacji usług z zakresu doradztwa prawnego i podatkowego

²⁴ Obecnie Dyrektor Zarządzający ds. Korporacyjnych

²⁵ wybrane według kryterium najwyższej kwoty: nr 4600007099 z 3 stycznia 2015 r., nr4600007075 z dnia 17 lutego 2015 r., nr 4600007643 z dnia 15 listopada 2015 r., nr 4600008256 z dnia 15 września 2016 r.

²⁶ Pouczenie: Wydatki na sponsoring, darowizny oraz zakup usług medialnych i doradczych - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A

- wszystkie przedsięwzięcia objęte umowami ujęte były w planach działalności sponsoringowej, przy czym trzy z nich w planach na rok, w którym umowy były zawarte,
- umowy zawierały postanowienia zabezpieczające interesy Spółki w przypadku nienależytego ich wykonania,
- umowy zawierały klauzule, wymagane postanowieniami obowiązujących zasad prowadzenia działalności sponsoringowej, dotyczące możliwości [...]]²⁷
- umowy realizowane były zgodnie z ich postanowieniami.

(dowód: akta kontroli str. 165-170, 208-211, 234, 244-245, 289-290, 293-296, 491-644)

Umowa nr 4600007075 z dnia 17 lutego 2015 r., zawarta w przedmiocie przyznania Sponsorowi praw reklamowych i sponsorskich związanych z Reprezentacjami Piłkarskimi oraz przyznanie mu tytułów Główny Sponsor Reprezentacji Polski w Piłce Nożnej oraz Główny Sponsor Reprezentacji Polski U21 w Piłce Nożnej [...]]²⁸

P.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych wyjaśnił, że powyższa klauzula była przedmiotem negocjacji kontraktu sponsoringowego z podmiotem sponsorowanym. [...]]²⁹ O problemach związanych z zawieraniem ww. klauzuli w strategicznych kontraktach sponsoringowych Spółka (pismem z dnia 9 maja 2017 r.³⁰) poinformowała Ministra Energii. Na pismo nie uzyskano formalnej odpowiedzi, jednak w notatce służbowej z dnia 28 czerwca 2017 r. Szef Biura Sponsoringu udokumentował przeprowadzenie rozmowy telefonicznej z przedstawicielem Ministerstwa Energii, z której wynikało, że Ministerstwo przyjmuje do wiadomości informacje w zawarte w ww. piśmie jako zasady, które Spółka będzie stosować w działalności sponsoringowej.

(dowód: akta kontroli str. 17-27, 531-565, 645, 1084-1088, 1096)

3.3. Na podstawie wybranych do badania umów medialnych ustalono, że:

- umowy obejmowały m.in. doradztwo i planowanie kampanii reklamowych, mediów, kupowanie i zarządzanie kampaniami reklamowymi, a także negocjowanie i zawieranie umów z dysponentami mediów oraz kontrolowanie prawidłowości ich wykonywania,
- uzasadnieniem ich zawarcia była optymalizacja kosztu planowania i zakupu mediów na potrzeby kampanii reklamowych,
- podmioty, z którymi zawarto umowy zostały wybrane w procesie wyboru kontrahenta wynikającym z procedury *Zakupy towarów i usług*, na podstawie ofert złożonych odpowiednio przez dwóch i siedmiu oferentów³¹,
- obowiązki sprawozdawcze obejmowały sporządzanie przez domy mediowe m.in. tygodniowych i miesięcznych raportów z wykonania umowy oraz po zakończeniu

²⁷ Pouczenie: postanowienia zawarte w umowach - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A., które dokonały wyłączenia, a w przypadku gdy chodzi o prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy, podmiot, w interesie którego dokonano wyłączenia jawności (patrz art. 5 i art. 8 ust. 5 Ustawy o dostępie do informacji publicznej)

²⁸ Pouczenie: postanowienia zawarte w umowach - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A.

²⁹ Pouczenie: postanowienia zawarte w umowach na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGDA. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A.

³⁰ DN/W/21/2017

³¹ Zapytania ofertowe skierowano do odpowiednio czterech i ośmiu podmiotów.

- kampanii reklamowej: analizy efektów wykorzystania mediów oraz raportów i dokumentacji,
- umowy zawierały postanowienia zabezpieczające interes Spółki w przypadku ich nienależytego wykonania,
 - w ramach umów, w okresie objętym kontrolą, zawarto odpowiednio 29 i 22 umowy zlecające emisje materiałów reklamowych w mediach,
 - zamówione kampanie zostały zrealizowane,
 - w przypadku umowy nr 4600007886, z uwagi na brak realizacji określonych parametrów kampanii, część wynagrodzenia w kwocie wynikającej z zapisów umowy [...] ³² została Spółce zwrócona.

(dowód: akta kontroli str. 666-818)

³² Pouczenie: zwrot części wynagrodzenia umownego - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A

3.4. Na podstawie wybranych do badania umów doradczych ustalono, że:

- a) przedmiotem umów:
- nr 4600007323 z dnia 1 kwietnia 2015 r. było wsparcie w tworzeniu strategii Grupy Kapitałowej LOTOS S.A. na lata 2016-2020, które obejmowało czynności związane z przeglądem i podsumowaniem funkcjonujących w Spółce koncepcji ramowych kierunków strategicznego rozwoju oraz przygotowanie dokumentu *Strategia GKL 2016-2020*; protokołem z 7 września 2015 r. bez uwag odebrano prace objęte ww. umową,
 - nr 4600007855 z dnia 7 kwietnia 2016 r. zawartej na czas nieokreślony było świadczenie usług doradztwa prawnego w zakresie prawa podatkowego,
 - nr 4600008032 z dnia 15 czerwca 2016 r. zawartej na czas nieokreślony było świadczenie usług prawnych obejmujących m.in. prowadzenie postępowań cywilnych, przygotowanie projektów umów, aktów korporacyjnych, udział w negocjacjach oraz udzielanie bieżących porad i konsultacji prawnych; umowa została rozwiązana w wyniku jej wypowiedzenia przez Spółkę ze skutkiem na dzień 28 lutego 2017 r.,
 - nr 4600008099 z dnia 14 lipca 2016 r. zawartej na czas nieokreślony było udzielanie konsultacji oraz świadczenie usług doradczych w zakresie doradztwa prawnego, podatkowego i biznesowego; potrzeba jej zawarcia wynikała m.in. z konieczności zapewnienia doradztwa strategicznego dla Zarządu w związku z przygotowywaną strategią na lata 2017-2022,
- b) wybór dostawców usług został dokonany, za wymaganą zgodą Członka Zarządu, w trybie negocjacyjnym u wskazanego dostawcy, zgodnie z – umożliwiającą jego stosowanie – procedurą *Zakupy towarów i usług*,
- c) umowy zawierały postanowienia zabezpieczające interes Spółki w przypadku nienależytego ich wykonania,
- d) przedmiot umów zawartych na czas nieokreślony był realizowany zgodnie z ich postanowieniami³³,
- e) w umowach obowiązujących w 2017 r. stawki wynagrodzenia za godzinę nie przekraczały kwoty 450 zł.

(dowód: akta kontroli str. 666-667, 855-979)

Jak wyjaśnił p.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych dokument *Strategia GKL 2016-2020*, będący przedmiotem umowy nr 4600007323, z uwagi na zakres opracowania (w tym szereg informacji porównawczych i analitycznych) nie mógł być przygotowany przez pracowników Spółki. Wyniki prac wykorzystane zostały do przygotowania strategii na lata 2017-2022 w ramach prac prowadzonych przez zespół roboczy koordynowany przez Wiceprezesa ds. Strategii i Rozwoju. Wybrane elementy analiz i rekomendacji o najwyższym priorytecie uwzględnione zostały w zatwierdzonej *Strategii Grupy LOTOS na lata 2017-2022*. Ponadto p.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych wyjaśnił, że pomimo, iż w okresie zawierania trzech ww. umów dotyczących obsługi prawnej, podstawową i bieżącą obsługę prawną Spółki zapewniała inna kancelaria, to z uwagi na pojawiające się w Spółce liczne i różnicowane zagadnienia, wymagające wiedzy specjalistycznej,

³³ Przykładowo: w ramach umowy nr 4600007855 w czerwcu 2016 r. na obsługę prawną Spółki przeznaczono 49,25 godziny, natomiast w marcu 2017 r. 35 godzin; w ramach umowy nr 4600008032 w 2016 r. wykonano 46 czynności prawnych; w ramach umowy nr 4600008099 w 2016 r. wykonano 22 czynności.

uzasadniona była dywersyfikacja podmiotów, którym możliwe było zlecenie takich zadań.

(dowód: akta kontroli str. 1082-1134)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Spółki w powyższym zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W 2016 r. Spółka zrealizowała wydatek [...] ³⁴ pomimo że na udział Spółki w ww. wydarzeniu nie uzyskano wymaganej zgody Zarządu określonej w procedurze *Zasady działalności sponsoringowej w spółkach Grupy Kapitałowej Grupy LOTOS S.A.* oraz nie zawarto z podmiotem sponsorowanym umowy w formie pisemnej. Działaniem tym naruszono pkt 6.3 ww. procedury.

Szef Biura Sponsoringu, odpowiedzialny za planowanie i prowadzenie działalności w zakresie prowadzenia sponsoringu sportowego, wśród przyczyn nieprawidłowości wskazał m.in. intensywny okres pracy przy wielu nowych projektach oraz zmiany wariantów decyzji w zakresie ich realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 487-490, 1001-1010, 1138)

W ocenie NIK, przedstawione przez Szefa Biura Sponsoringu przyczyny nie mogą stanowić uzasadnienia dla wystąpienia tak istotnych z punktu widzenia interesów Spółki nieprawidłowości.

Według p.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych, omawiana nieprawidłowość miała charakter incydentalny i stanowiła asumpt do wprowadzania w Biurze Sponsoringu zasady podwójnej weryfikacji faktur, a w całej Spółce obowiązku podawania numerów umów w systemie elektronicznego obiegu dokumentów przy każdym kontrahencie, w celu wyeliminowania możliwości zaakceptowania płatności faktury bez wskazania numeru umowy.

(dowód: akta kontroli str. 1135-1138)

2. W dniu 15 listopada 2015 r. Zarząd Spółki zawarł umowę sponsoringową nr 4600007643 obejmującą przedsięwzięcie nieujęte w planie prowadzenia działalności sponsoringowej na rok 2015, pomimo nieprzedłożenia istotnych jej warunków Radzie Nadzorczej do zatwierdzenia przed jej zawarciem. Obowiązek ich zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą w takim przypadku wymagany był zapisami punktu 1.11 *Zasad sponsoringu w Grupie LOTOS S.A. i jej spółkach zależnych*.

Przedstawione przez p.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych wyjaśnienia, że istniała pilna potrzeba zawarcia omawianej umowy w związku z rozpoczynającym się jeszcze w 2015 r. sezonem narciarskim, a w umowie zawarto zapis umożliwiający jej rozwiązanie bez konsekwencji w przypadku niezatwierdzenia przez Zarząd i Radę Nadzorczą planu prowadzenia działalności sponsoringowej na rok 2016 ³⁵, zdaniem NIK, świadczą o nieprzestrzeganiu ustalonych przez organy Spółki zasad prowadzenia działalności sponsoringowej.

(dowód: akta kontroli str. 17-27, 167-168, 208-209, 234, 256-257, 293-294, 574-611, 1075-1081)

Ocena cząstkowa

³⁴ Puczenie: wydatki z umowy - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wylączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A

³⁵ Przedmiotowe przedsięwzięcie zostało zatwierdzone na posiedzeniu Rady Nadzorczej w dniu 15 stycznia 2016 r.

NIK ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność Spółki w zbadanym zakresie.

4. Działania związane z ustanowieniem Fundacji „Polska Fundacja Narodowa”

Opis stanu faktycznego

4.1. Decyzję Spółki o współuczestniczeniu w ustanowieniu Polskiej Fundacji Narodowej (dalej: „PFN”) poprzedzono:

- uchwałą Zarządu Spółki nr 84/IX/2016 z dnia 12 lipca 2016 r. w sprawie zawarcia listu intencyjnego w sprawie powołania PFN³⁶ (list intencyjny podpisano w dniu 13 lipca 2016 r.),
- memorandum sporządzonym m.in. dla Grupy LOTOS S.A., opracowanym w dniu 5 sierpnia 2016 r. przez DZP³⁷ w sprawie powołania PFN zawierającym m.in. analizę prawną (w odniesieniu do wybranych istotnych obszarów dla działalności wskazanych w nim Spółek³⁸).

(dowód: akta kontroli str. 1145-1165, 1185-1192)

Uchwałą nr 89/IX/2016 z dnia 5 sierpnia 2016 r. w sprawie założenia PFN Zarząd w składzie pięcioosobowym jednomyślnie postanowił (występując z wnioskiem do Rady Nadzorczej) o:

- zawiązaniu wraz z innymi spółkami Skarbu Państwa „Polskiej Fundacji Narodowej” i sukcesywnym przeznaczaniu na jej rzecz środków finansowych [...] ³⁹ na wpłatę do funduszu założycielskiego PFN.

Rada Nadzorcza uchwałą nr 131/IX/2016 z dnia 9 sierpnia 2016 r. wyraziła zgodę na zawiązanie PFN i pozytywnie zaopiniowała zmianę planu działalności sponsoringowej. W głosowaniu przeprowadzonym w dniu 5 sierpnia 2016 r., w którym wzięli udział wszyscy członkowie Rady Nadzorczej, jednomyślnie głosowano za przyjęciem uchwały.

(dowód: akta kontroli str. 1166-1184)

P.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych wyjaśnił, że dokumenty znajdujące się w posiadaniu Spółki nie pozwalają na udzielenie szczegółowych wyjaśnień w zakresie zainicjowania utworzenia PFN.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1142)

4.2. W związku z przesunięciem terminu założenia PFN i związaną z tym zmianą statutu Fundacji Zarząd uchwałą nr 114/IX/2016 z dnia 15 listopada 2016 r. postanowił:

- zmienić termin przekazania środków finansowych na fundusz założycielski PFN do dnia 30 grudnia 2016 r.,
- wyznaczyć Pana Marcina Jastrzębskiego (pełniącego w tym czasie obowiązki Prezesa Zarządu) jako przedstawiciela Spółki w radzie PFN,

³⁶ Za podjęciem decyzji głosowało 6 członków zarządu.

³⁷ Domański Zakrzewski Palinka sp. Komandytowa.

³⁸ Tj. Grupy LOTOS. S.A., PGE Polskiej Grupy Energetycznej S.A., KGHM Polska Miedź S.A., Grupy Azoty S.A. i Totalizatora Sportowego Sp. z o.o.

³⁹ Puczenie: wydatki na rzecz PFN - na podstawie art. 5 ust.2 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Wyłączenia dokonał doradca prawny w LGD A. Barełkowska, z uwagi na wskazaną tajemnicę przedsiębiorstwa LOTOS S.A

na co uzyskał zgodę Rady Nadzorczej wyrażoną w uchwale nr 147/IX/2016 z dnia 15 listopada 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 1193-1209)

Aktem notarialnym Repertorium A nr 12597/2016 r. z 16 listopada 2016 r. Spółka wraz z innymi spółkami Skarbu Państwa podpisała akt założycielski PFN, wskazując w nim m.in. cele Fundacji oraz sposób ich realizacji.

(dowód: akta kontroli str. 1211-1227)

Spółka powołała w drodze oświadczenia z dnia 8 grudnia 2016 r. (zgodnie z § 10 ust 6 statutu PFN), za zgodą ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa oraz ministra właściwego do spraw energii (oświadczenia z dnia 5 grudnia 2016 r.), Pana Marcina Jastrzębskiego na stanowisko członka rady PFN.

(dowód: akta kontroli str. 1244-1250)

W badanym okresie Spółka terminowo, tj. w dniach 30 grudnia 2016 r. i 30 stycznia 2017 r., wniosła na rzecz PFN, zgodnie z zapisami § 7 i § 8 aktu założycielskiego PFN oraz § 4 statutu Fundacji, środki finansowe w łącznej kwocie 10.000,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 1251-1257)

P.o. Dyrektora Zarządzającego ds. Korporacyjnych, na zadane przez kontrolerów pytania odnośnie:

- a) informowania władz Spółki przez jej przedstawiciela w Radzie PFN o zamiarze przeprowadzenia przez PFN jakichkolwiek kampanii reklamowo-promocyjnych w tym związanych z reformą sądownictwa,
- b) instruowania swojego przedstawiciela w Radzie PFN, co do działań, jakie powinien on podjąć w związku z odbiorem medialnym działań prowadzonych przez PFN,
- c) konsultowania z władzami Spółki przez wyznaczonego przedstawiciela propozycji zmian w statucie PFN,

wyjaśnił, że z przepisów prawa nie wynika obowiązek konsultowania, czy też uzyskiwania zgody przez członka rady PFN na działania związane z pełnioną funkcją, a rola fundatorów w sprawowaniu nadzoru nad bieżącą działalnością PFN jest *de facto* wyłączona. Pan Marcin Jastrzębski nie był uprawniony i zobowiązany do uzyskiwania jakichkolwiek zgód Zarządu w zakresie pełnionej funkcji w Radzie PFN.

(dowód: akta kontroli str. 1139-1142)

W działalności Spółki w powyższym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Wniosek

Wniosek pokontrolny Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁰, wnosi o podjęcie działań zapewniających prowadzenie działalności sponsoringowej zgodnie z przyjętymi przez organy Spółki zasadami w tym zakresie.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykonania wniosku Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia lutego 2018 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

Dyrektor

Kontrolerzy:
Jacek Żmurko
specjalista k. p.

.....
Podpis

.....
Podpis

Monika Stępka
starszy inspektor k. p.

.....
Podpis

⁴⁰ Dz. U. z 2017 r. poz. 524